

Jellinek organiseert

Vervolgcurcus 50-uur CGT bij problematische middelengebruik - VGCT

Hoofddocent: Loes Marquenie

ACHTERGROND VAN DEZE CURSUS

Gezien de hoge prevalentie van problematisch middelengebruik en de hoge comorbiditeit tussen psychiatrische aandoeningen en problematisch middelengebruik, is het een gegeven dat behandelaren werkzaam in de GGZ cliënten behandelen die worstelen met problematisch middelengebruik. In die gevallen waarbij het middelengebruik gaat interfereren met de behandeling worden deze cliënten in de meeste gevallen aangemoedigd zich te melden bij de reguliere verslavingszorg. Echter, in veel gevallen verdient het de voorkeur dat de behandelaar het problematisch middelengebruik (in eerste instantie) zelf aanpakt. Verwijzing naar reguliere verslavingszorg is dus niet altijd noodzakelijk. Effectieve interventies bij problematisch middelengebruik zijn kortdurende motiverende interventies en cognitieve gedragstherapeutische interventies. Deze interventies zijn goed toe te passen binnen een behandeling voor andersoortige problematiek. Knelpunt is echter dat de kennis en kunde t.a.v. deze interventies bij de meeste behandelaren beperkt is omdat verslavingsproblematiek nauwelijks aandacht heeft gehad tijdens eerder gevolgde opleidingstrajecten.

DOELSTELLINGEN VAN DEZE CURSUS

Het doel van de cursus is dat de cursist vertrouwd raakt met herkennen, diagnosticeren en behandelen van problematisch middelengebruik/verslaving. Aan het einde van deze vervolgcursus is de cursist in staat om (1) het middelengebruik op een adequate wijze uit te vragen (screening en diagnostiek), (2) te indiceren voor een passende behandeling, (3) leertheoretische analyses van problematische middelengebruik te vertalen naar passende interventies en (4) zelf evidence-based behandelmethodieken toe te passen (motiverende gespreksvoering en cognitieve gedragstherapie) (5) met Motiverende Gespreksvoering een goede werkrelatie te realiseren.

INHOUD VAN DE CURSUS

De onderwerpen die achtereenvolgens in de cursus besproken zullen worden zijn: etiologie en prevalentie problematisch middelengebruik/verslaving, kennis over middelen, screening & diagnostiek problematisch middelengebruik/verslaving, kortdurende motiverende en cognitief gedragstherapeutische interventies bij de behandeling van problematisch middelengebruik/verslaving, inzetten van naastbetrokkenen bij de behandeling, medicamenteuze ondersteuning en terugval preventie. Ook zullen specifieke doelgroepen uitgelicht worden, zoals cliënten met comorbide stoornissen of een licht verstandelijke beperking.

WERKVORMEN

In de cursus zal gebruik gemaakt worden van een diversiteit aan werkvormen met een combinatie van theorie en praktijk. De theorie zal in plenaire inleidingen gepresenteerd worden. De literatuur voor de betreffende zitting wordt getoetst. Met enkele reflectie-opdrachten wordt de deelnemer uitgenodigd om theorie en de actuele behandelpraktijk kritisch met elkaar in verband te brengen. De praktische toepassing krijgt in de cursus vorm in demonstraties van de besproken methoden en technieken (in vivo modeling of dvd) waarna de deelnemers in kleine groepen zelf kunnen oefenen met de gepresenteerde interventies. Daarnaast worden audio/video-registraties van cursisten besproken (praktijkopdrachten) en gaan de deelnemers aan de gang met een eigen gewenste gedragsverandering. Knelpunten n.a.v. van de praktijkopdrachten zullen tijdens de laatste cursusdag aanleiding zijn om met behulp van demonstraties van de docenten en rollenspellen de verschillende technieken verder aan te scherpen. Verschillende gastdocenten zullen een deel van het programma verzorgen rondom een specifiek verdiepings-thema.

OMVANG VAN DE CURSUS

De cursus bestaat uit 50 contact uren, verdeeld over 8 cursusdagen van 6 uur en 15 minuten. De cursusdagen zijn van 9.00 tot 16.00 (incl 45 min pauze) en vinden plaats op vrijdagden ongeveer om de week. Er wordt uitgegaan van 150 werkuren te besteden aan huiswerk-opdrachten en bestuderen van de literatuur.

TOETSING

Men heeft de cursus met goed gevolg doorlopen wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Maximaal 10% van de contacttijd is verzuimd. In dat geval kan worden volstaan met het inhalen van de voor de verzuimde uren opgegeven huiswerkopdrachten. Wanneer meer dan 10% van de contacttijd, maar minder dan 20% van de contacttijd is verzuimd moeten bovendien extra opdrachten worden uitgevoerd ter compensatie van de gemiste uren
- Tussen de 10% en 20 % afwezigheid wordt gecompenseerd met extra opdrachten (is niet van toepassing voor accreditatie vanuit de FGzP, maximum afwezigheid is 10%).
- Wanneer meer dan 20% van de contacttijd is verzuimd moeten de gemiste bijeenkomsten worden ingehaald in een andere cursus. Pas na het inhalen mag, wanneer aan de andere voorwaarden is voldaan, een verklaring van geslaagd zijn worden afgegeven. Gemiste sessies moeten binnen een jaar na het einde van de cursus zijn ingehaald.
- Slagen voor 4 van de 6 literatuur-toetsen aan het begin van iedere zitting, open vragen (zitting 1 t/m 6).
- Uitvoeren praktijkopdrachten (zie bijlage 1).
- Cursist is in staat cognitief gedragstherapeutische interventies voor verslaving toe te passen zoals gebleken uit inbreng en opstelling tijdens de cursus.

DOELGROEP

Deze vervolgcursus is bedoeld voor cognitief gedragstherapeuten (al dan niet in opleiding), die in hun werk te maken krijgen met cliënten met problematisch middelengebruik en die over onvoldoende vaardigheden beschikken om deze problematiek op effectieve wijze zelf te behandelen. De cursus is bedoeld voor deelnemers, die de basiscursus van de VGcT hebben gevolgd. Er wordt verondersteld dat deelnemers de kennis en vaardigheden uit deze cursus machtig zijn.

DOCENTEN en CONTINUÏTEIT

Hoofddocent:

Loes Marquenie, klinische psycholoog, supervisor VGcT, tevens werkzaam als manager behandelingen bij Jellinek Amsterdam poliklinisch team.
Zij is op alle dagen in de cursus aanwezig.

Gastdocenten:

Maarten Merx PhD, psychotherapeut
Loes Hanck of Jule Nypels, verslavingsarts KNMG
Ellen Vedel PhD, GZ-psycholoog of Katja Berk, GZ-psycholoog
Esther Oosterhof, GZ-psycholoog
Joanneke van der Nagel PhD, psychiater, of vervanger in overleg met haar
Jeanine Koster, psychiater

LITERATUUR

Boeken:

- Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken (2014). Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merx, M.J.M. (red.). Perspectief Uitgevers.
- Werkboek 2 Cognitieve gedragstherapie bij middelengebruik en gokken (2014). Resultaten Scoren. Perspectief Uitgevers.

Artikelen/hoofdstukken:

- Baron, E., De Jonge, J. & Schippers, G.M. (2015). Motiverende gespreksvoering. *Gedragstherapie*, 48, 138-152.
- Brink, W. Van den, (2009). Geschiedenis en classificatie. In: Franken, I. & Brink, W. Van den (red.) *Handboek Verslaving* (pag. 13-25). Utrecht: De Tijdstroom uitgeverij.
NB Dit hoofdstuk wordt vervangen zodra het nieuwe handboek uit is gekomen.

- Cuijpers, P., Kok, R. (2018). Waar ligt de werkelijke cognitieve bias. *Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie*, 51, 224-229.
- Emmelkamp, P.M.G., Merkx, M., DeFuentes-Merillas, L. (2015). Contingency management. *Gedragstherapie*, 2, 153-170.
- Goudriaan, A., DeFuentes-Merillas, L., Nijs, I., van Rooij, T. (2015). Van gokken en gamen tot facebook en food: alles een verslaving? *Gedragstherapie*, 2, 199-216.
- Graaf, R. De, Ten Have, M., van Gool, C., van Dorsselaer, S. (2012). Prevalentie van psychische aandoeningen en trends van 1996 tot 2009; resultaten van nemesi-2. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 54, 27-38.
- Havermans, R.C., Mulkens, S., Franken, I., Vanwingh, M., Sanderson, R. & Jansen, A. (2003). Cue exposure met responspreventie bij de behandeling van verslaving. *Directieve Therapie*, 23, 247-261.
- Lundahl, B., Burke, B.L (2009). The effectiveness and applicability of motivational interviewing: a practice-friendly review of four meta-analyses. *Journal of Clinical Psychology*, 65, 1232-1245.
- Merkx, M.J., Korrelboom, K., De Wildt, W.A. (2015). Cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik. Protocol en leertheoretische reflectie. *Gedragstherapie*, 2, 111-137.
- Merkx, M.J., Schippers, G.M., Koeter, M.W., De Wildt, W.A., Vedel, E., Goudriaan, A.E., Van Den Brink, W. (2014). Treatment-outcome of alcohol use disorder outpatients with or without medically assisted detoxification. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 75, 993-998.
- Paling, E., Dijkstra, B., De Jong, C., Schellekens, A. (2015). Prevalentie en behandeling van benzodiazepineverslaving. *Gedragstherapie*, 2, 185-198.
- Reid, R.C. (2015). How should severity be determined for the DSM-5 proposed classification of Hypersexual Disorder? *Journal of Behavioral Addictions*, 4(4), 221-225
- Vedel E., De Wildt, W.A.J.M. (2017). Richtlijnen bij moeizaam verlopende behandelingen van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol, cannabis of cocaïne. In: Keijsers, G., Van Minnen, A., Verbraak, M., Hoogduin, K., Emmelkamp, P. (Eds.) *Protocollaire behandelingen voor volwassenen met psychische klachten*. (606-630). Amsterdam: Boom.
- Wiers, R.W. (2013). H1. Paard en ruiter. In: *Grip op je problemen*. Amsterdam: Bert Bakker. 17-64.
- Wiers, R.W. (2018). Appels, peren en dennenappels in de meta-analyse van cognitieve bias. *Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie*, 51, 230-235.
- Wildt, W.A.J.M. De (2015). Screening, diagnostiek en behandeling van problematisch middelengebruik in de GGZ. *Gedragstherapie*, 2, 96-110.
- Wildt, W.A.J.M. De, Merkx, M., Vedel, E., Schippers, G. (2017). Protocollaire behandeling van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol, cannabis of cocaïne - Motiverende gespreksvoering en cognitieve gedragstherapie. In: Keijsers, G., Van Minnen, A., Verbraak, M., Hoogduin, K., Emmelkamp, P. (Eds.) *Protocollaire behandelingen voor volwassenen met psychische klachten*. (573-605). Amsterdam: Boom.
- Wildt, W.A.J.M. De, Vedel, E. Psychologische behandeling van verslaving: focus voor de toekomst (2013). *Tijdschrift voor Psychiatrie* 55 11, 907 – 913.

ZITTING 1

Datum: 28 november 2019
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie, PhD
Gastdocent: Maarten Merkx, PhD
Onderwerp: Etiologie, prevalentie verslaving, kennis over middelen & motiverende gespreksvoering

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Prevalentie problematisch middelengebruik
- Verschillende verklaringsmodellen problematisch middelengebruik en de evidentie hiervan
- Fysiologische werking alcohol, cannabis, cocaïne en overige drugs
- Theorie en evidentie Motiverende Gespreksvoering
- Basisvaardigheden motiverende gespreksvoering

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst heeft u kennis over:

1. Prevalentie problematisch middelengebruik
2. Verschillende verklaringsmodellen problematisch middelengebruik en de evidentie hiervan
3. Fysiologische werking alcohol, cannabis, cocaïne en overige drugs
4. Theorie en evidentie Motiverende Gespreksvoering
5. De basisvaardigheden van motiverende gespreksvoering

Literatuur te bestuderen voor toets:

- **Kopie:** Brink, W. Van den, (2009). Geschiedenis en classificatie. In: Franken, I. & Brink, W. Van den (red.) *Handboek Verslaving* (pag. 13-25). Utrecht: De Tijdstroom uitgeverij.
NB Dit hoofdstuk wordt vervangen zodra het nieuwe handboek uit is gekomen.
- Kennis over middelen (site Jellinek verkennen: <http://www.jellinek.nl/informatie-over-alcohol-drugs/>).
- **Kopie:** Graaf, R. De, Ten Have, M., van Gool, C., van Dorsselaer, S. (2012). Prevalentie van psychische aandoeningen en trends van 1996 tot 2009; resultaten van nemesis-2. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 54, 27-38.
- **Kopie:** Baron, E., De Jonge, J. & Schippers, G.M. (2015). Motiverende gespreksvoering. *Gedragstherapie*, 2, 138-152.
- **Kopie:** Wildt, W.A.J.M. De, Vedel, E. Psychologische behandeling van verslaving: focus voor de toekomst (2013). *Tijdschrift voor Psychiatrie* 55 11, 907 – 913.

Huiswerk vooraf aan deze bijeenkomst:

Formuleer persoonlijke leerdoelen voor deze cursus (schriftelijk)

Programma dag 1

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 10.15	Kennismaken en uitwisselen leerdoelen		Plenair
10.15 - 10.30	Toets over te bestuderen literatuur	1,2,3,4	Open vragen
10.30 - 10.45	<i>Pauze</i>		
10.45 - 12.00	Etiologie & prevalentie problematisch middelengebruik & kennis over middelen	1,2,3	Plenair Powerpoint presentatie, vooraf gegaan door kwis
12.00 - 12.45	<i>Lunch</i>		
12.45 - 14.30	Theorie & praktijk motiverende gespreksvoering Agenderen middelengebruik + en terugkoppelen uitslag screeningslijst <i>Casus Roy</i>	4, 5	Door gastdocent Powerpoint Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
14.30 - 14.45	<i>Pauze</i>		
14.45 - 15.45	Oefenen motiverende gespreksvoering. Oefenen afspreken registratie-opdracht <i>Eigen veranderdoel</i>	5	Door gastdocent Subgroepen rollenspel
15.45 - 16.00	Evaluatie, huiswerkverdeling (middelen onderling verdelen om op de website te bestuderen) en afsluiting		

ZITTING 2

Datum: 12 december 2019
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie, PhD
Gastdocent: Maarten Merx, PhD
Onderwerp: Screening, diagnostiek en indicatiestelling, structuur van de CGT-zitting & MGV

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Screening & diagnostiek voor alcohol, cannabis, cocaïne en overige drugs
- Indiciestelling: welke variabelen moeten gewogen worden bij het indiceren van de intensiteit van de problematisch middelengebruik.
- Theorie en evidentie van motiverende gespreksvoering
- Basisvaardigheden motiverende gespreksvoering
- Structureren van een CGT zitting

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u:

1. Screeningsvragenlijsten t.a.v. problematisch middelengebruik afnemen en interpreteren
2. Een behandeling indiceren voor problematisch middelengebruik
3. Een CGT-zitting structureren door het maken en hanteren van een agenda en kunt u huiswerk introduceren.
4. Basis MGV interventies toepassen bij het motiveren voor behandeling na indicatiestelling

Literatuur te bestuderen voor toets:

- **Kopie:** Wildt, W.A.J.M. De (2015). Screening, diagnostiek en behandeling van problematisch middelengebruik in de GGZ. *Gedragstherapie*, 2, 96-110.
- **Kopie:** Lundahl, B., Burke, B.L (2009). The effectiveness and applicability of motivational interviewing: a practice-friendly review of four meta-analyses. *Journal of Clinical Psychology*, 65, 1232-1245.*
- **Kopie:** Paling, E., Dijkstra, B., De Jong, C., Schellekens, A. (2015). Prevalentie en behandeling van benzodiazepineverslaving. *Gedragstherapie*, 2, 185-198.
- **Kopie:** Wildt, W.A.J.M. De, Merx, M., Vedel, E., Schippers, G. (2017). Protocollaire behandeling van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol, cannabis of cocaïne - Motiverende gespreksvoering en cognitieve gedragstherapie. In: Keijsers, G., Van Minnen, A., Verbraak, M., Hoogduin, K., Emmelkamp, P. (Eds.) *Protocollaire behandelingen voor volwassenen met psychische klachten*. (573-605). Amsterdam: Boom.**
- **Kopie:** Vedel E., De Wildt, W.A.J.M. (2017). Richtlijnen bij moeizaam verloopende behandelingen van patiënten met een stoornis in het gebruik van alcohol, cannabis of cocaïne. In: Keijsers, G., Van Minnen, A., Verbraak, M., Hoogduin, K., Emmelkamp, P. (Eds.) *Protocollaire behandelingen voor volwassenen met psychische klachten*. (606-630). Amsterdam: Boom.***

* Lees het artikel en leer de samenvatting voor de toets

** Blader door het protocol

*** Lees dit onderdeel over mislukkingen zorgvuldig door

Huiswerk vooraf aan zitting 2:

Bestudeer op de Jellinek-website welke psychische en lichamelijke klachten veroorzaakt kunnen worden door het gebruik van het middel dat jij zou onderzoeken en schrijf deze in een documentje voor je collega-cursisten.

Maak een video-opname waarin je de basisvaardigheden van MGV toepast.

Hou een registratie bij van het gedrag dat je zelf hebt gekozen om gedurende deze cursus te veranderen.

Programma dag 2

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.15	Toets literatuur	1,2,3	Open vragen
9.15 - 9.45	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname)	1,2,3	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
9.45 - 10.30	Screenen & diagnostiek problematisch middelengebruik	1	Plenair powerpoint presentatie
10.30 - 10.45	<i>Pauze</i>		
10.45 - 12.00	CGT basisstructuur (agenda-meting-huiswerk bespreken) evt ook doelen en zelfcontrole. <i>Eigen veranderdoel</i>	3	Plenair rollenspel en oefenen in subgroepen
12.00 - 12.45	<i>Lunch</i>		
12.45 - 14.00	Indicatiestelling <i>Casus Roy</i>	2	Door gastdocent Plenair powerpoint presentatie, plenair demonstratie & video demonstratie
14.00 - 14.15	<i>Pauze</i>		
14.15 - 15.45	Oefenen motiverende gespreksvoering, o.a. in terugkoppeling diagnostiek na indicatie-stelling. <i>Evt Casus Roy</i>	4	Door gastdocent Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 3

Datum: 9 januari 2020
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie PhD
Gastdocent: Loes Hanck of Jule Nypels Verslavingsarts KNMG
Onderwerp: Motiverende gespreksvoering en kortdurende motiverende interventies

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Verschillende vormen van cognitief gedragstherapeutische behandelingen voor problematisch middelengebruik
- Evidentie CGT behandelingen bij verschillende doelgroepen/patiëntenpopulaties
- Uitleg Functie-analyse
- Introductie registratie-opdrachten
- Behandeldoelen vaststellen, abstinentie versus gecontroleerd gebruik
- De rol van medicamenteuze ondersteuning en detox binnen een CGT voor problematisch middelen gebruik
- Neurobiologie en somatische aandoeningen in relatie tot problematisch middelen gebruik

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u:

1. De evidentie van CGT bij verschillende doelgroepen benoemen.
2. De Functie-analyse uitleggen
3. Registratie-opdrachten introduceren
4. Behandeldoelen vaststellen, abstinentie versus gecontroleerd gebruik
5. De indicatie bepalen voor de inzet van een (Verslavings-) arts ter ondersteuning van de CGT voor problematisch middelengebruik.

Literatuur te bestuderen voor de toets:

- **Kopie:** Merkx, M.J., Schippers, G.M., Koeter, M.W., De Wildt, W.A., Vedel, E., Goudriaan, A.E., Van Den Brink, W. (2014). Treatment-outcome of alcohol use disorder outpatients with or without medically assisted detoxification. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 75, 993-998.*
- Van der Vorst (2014). Farmacotherapie bij de behandeling van stoornissen in het gebruik van alcohol, drugs en gokken In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merkx, M.J.M. (Eds.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*, pag. 292-306).
- Eerste drie zittingen uit behandelprotocol zoals beschreven in: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merkx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*, en bestudering van werkboek cliënt eerste drie zittingen. 107-146

* Lees het artikel en leer de samenvatting voor de toets

Huiswerk vooraf aan zitting 3:

N.a.v. zitting 2 beschrijft de cursist een eigen casus waarbij sprake is van problematisch middelengebruik. Hij beschrijft de aard en omvang van de problematisch middelengebruik en neemt een screeningsinstrument af. Vervolgens beschrijft de cursist de indicatiestelling voorbehandeling (aard, inhoud en omvang) (max 1 A4-tje).

Maak een video-opname van een zitting waarin je een agenda maakt, die gevolgd wordt gedurende de zitting en waarin huiswerk wordt afgesproken.

Hou een registratie bij van het gedrag van jezelf dat je zelf hebt gekozen om gedurende deze cursus te veranderen en welke zelfcontrolemaatregelen je hebt ingezet.

Programma dag 3

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.15	Toets literatuur	1,2,3,4	Open vragen
9.15 - 9.45	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname) mbt agenda maken, volgen en huiswerkafspraken.	Leerdoel 3 van vorige zitting	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
9.45 - 10.30	CGT bij problematisch middelen gebruik: theorie, verschillende vormen, verschillende doelgroepen en evidentie.	1	Plenaire powerpoint presentatie
10.30 - 10.45	<i>Pauze</i>		
10.45 - 12.00	CGT protocol: Uitleg Functie-analyse	2	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
12.00 - 12.45	<i>Lunch</i>		
12.45 - 13.15	CGT protocol: het introduceren van registratie.	3	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
13.15 - 14.00	CGT protocol: het vaststellen van doelen, abstinentie of gecontroleerd gebruik.	4	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
14.00 - 14.15	<i>Pauze</i>		
14.15 - 15.45	Medicamenteuze ondersteuning en detox binnen een CGT voor problematisch middelengebruik Neurobiologie en somatische aandoeningen in relatie tot problematisch middelen gebruik.	5	Door gastdocent Verslavingsarts KNMG Plenaire presentatie
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 4

Datum: 23 januari 2020
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie, PhD
Gastdocent: Ellen Vedel, PhD
Onderwerp: Cognitieve gedragstherapie en het systeem

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Zelfcontrole maatregelen uitwerken met cliënt (stimulus controle, stimulus respons preventie, response consequenties)
- Rationale uitglijder/terugval en inzetten van noodplan
- De rol van naasten bij problematisch middelen gebruik (CRAFT)
- Systeem gesprekken binnen een CGT voor problematisch middelen gebruik

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u:

1. Zelfcontrole maatregelen uitwerken met cliënt (stimulus controle, stimulus respons preventie, response consequenties)
2. De rationale uitglijder/terugval uitleggen en de interventie "Noodplan" toepassen
3. Naasten op een adequate manier betrekken om de CGT te optimaliseren
4. Gespreksvaardigheden inzetten in systeemgesprekken binnen een CGT voor problematisch middelengebruik.

Literatuur te bestuderen voor de toets:

- Resterende zittingen uit behandelprotocol zoals beschrijven in: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merckx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*. en bestudering van werkboek cliënt.
- Vedel E. (2014). Naastbetrokkenen en de cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik. In Schippers, Smeerdijk & Merckx (Eds.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*. Resultaten Scoren. 367-376.
- Smeerdijk, A.M. (2014). Oorsprong van cognitief gedragstherapeutische interventies in behandeling van problematisch middelengebruik. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merckx, M.J.M. (Eds.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*.
- **Kopie:** Merckx, M., Korrelboom, K., De Wildt, W. (2015). Cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik. Protocol en leertheoretische reflectie. *Gedragstherapie*, 2, 111-137.

Huiswerk vooraf aan zitting 4

Maak een filmopname van het introduceren van de registratie, van de uitleg van de Functie-analyse en van het afspreken van doelen met je cliënt.

Registreer jouw eigen gedrag wat betreft je eigen veranderdoel en wat je hebt ingezet als Zelfcontrole maatregel.

Programma dag 4

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.15	Toets literatuur	1,2,3	Open vragen
9.15 - 9.45	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname)	2,3 en 4 van de vorige zitting	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
9.45 - 10.30	Cognitieve gedragstherapie: leertheoretische achtergrond van 'zelfcontrolemaatregelen' en waar op te letten in de praktijk <i>Casus Roy</i>	1	Plenaire korte inleiding, subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
10.30 - 10.45	Pauze		
10.45 - 11.15	Cognitieve gedragstherapie: leertheoretische achtergrond 'inventarisatie risicosituaties' en waar op te letten in de praktijk <i>Casus Roy</i>	1	Plenaire korte inleiding, subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
11.15 - 12.00	Noodplan & verandering van gedachten oefenen <i>Eigen veranderdoel</i>	2	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
12.00 - 12.45	Lunch		
12.45 - 13.30	Inleiding naastbetrokkenen, CRAFT, systeemgesprekken	3,4	Plenair powerpoint presentatie
13.30 - 14.15	Systeem gesprek <i>Casus Roy</i>	4	Demonstratie en (plenair) rollenspel
14.15 - 14.30	Pauze		
14.30 - 15.15	Betrekken partner in CGT	3	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
15.15 - 15.45	Introductie nieuwe huiswerkopdracht: noodplan afmaken en steunend figuur bedenken, waarmee de vorderingen besproken worden én de rol in het noodplan <i>Eigen veranderdoel</i>	2,3	Subgroepen rollenspel
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 5

Datum: 6 februari 2020
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie PhD
Onderwerp: Cognitieve gedragstherapie en comorbiditeit

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- CGT interventies: Veranderen van gedachten: helpende gedachten
- Prevalentie comorbiditeit
- Verklaringsmodellen co-morbiditeit
- Evidentie behandelmethodieken co-morbiditeit

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u of heeft u:

1. de interventie "Veranderen van gedachten (helpende gedachten)" toepassen
2. DD-cliënten motiveren voor behandeling
3. geïntegreerde behandelprogramma's opstellen/samenstellen
4. kennis over comorbide psychische stoornissen wat betreft prevalentie, verklaringsmodellen en evidentie voor behandelingen.

Literatuur te bestuderen voor de toets:

- De Wildt, W.A.J.M., Vedel, E. (2014). Screening, diagnostiek en psychologische behandeling van comorbide psychische stoornissen bij patiënten met verslavingsproblematiek. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*.
- Wiers, R.W., van Deursen, D., Wolf, A., Boffo, M. & Salemink, E. (2014). Gecomputeriseerde cognitieve trainingen als online ondersteuning bij de behandeling van verslavingsgedrag. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*.
- Cuijpers, P., Kok, R. (2018). Waar ligt de werkelijke cognitieve bias. *Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie*, 3, 224-229.
- Wiers, R.W. (2013). H1. Paard en ruiter. In: *Grip op je problemen*. Amsterdam: Bert Bakker. 17-64.
- Wiers, R.W. (2018). Appels, peren en denneappels in de meta-analyse van cognitieve bias. *Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie*, 3, 230-235.

Huiswerk:

Zoals besproken in zitting 1 heb je jezelf gecommitteerd aan het doorvoeren van een gedragsverandering (bijv. geen alcohol drinken, niet snoepen). Houd in de week tussen zitting 4 en 5 dagboekregistratie bij en noteer moeilijke momenten en evt. uitglijders. Maak een noodplan en vraag een steunende figuur om een rol te spelen in je noodplan.

Maak een filmpje van het maken van zelfcontrolemaatregelen, noodplan en het betrekken van het systeem.

Programma dag 5

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.15	Toets literatuur	4	Open vragen
9.15 - 9.45	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname)	1,2,3,4	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
9.45 - 10.30	De interventie 'Veranderen van gedachten: helpende gedachten' leertheoretische achtergrond en de praktijk: oefenen en bespreken huiswerk <i>Eigen gedragsverandering</i>	Leerdoel en vorige keer 2,3 1	Na korte inleiding: Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
10.30 - 10.45	Pauze		
10.45 - 12.00	Prevalentie & etiologie co-morbiditeit	4	Plenair powerpoint presentatie
12.00 - 12.45	Lunch		
12.45 - 14.00	Opstellen behandelplan bij cliënten met co-morbiditeit <i>Casus Roy</i>	3	Na inleiding in subgroepen uitwerken van behandelplan
14.00 - 14.30	Bespreken van behandelplan met behulp van MGV <i>Casus Roy</i>	2	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
14.30 - 14.45	Pauze		
14.45 - 15.45	Uitwerken vragen over eigen casuïstiek	2,3	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & discussie
15.15 - 15.45	Cognitieve bias		Discussie aan de hand van stellingen
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 6

Datum: 20 februari 2020
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie PhD
Gastdocent: in overleg met Jozanneke van der Nagel PhD, psychiater
Onderwerp: Cognitieve gedragstherapie en speciale doelgroepen (LVB)

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Wat is trek (craving) en op welke vaardigheden kan cliënt inzetten om met trek om te gaan
- Omgaan met sociale druk (leren nee-zeggen)
- CGT voor problematisch middelengebruik bij cliënten met een Licht Verstandelijke Beperking

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u of heeft u:

1. de interventie "Wat is trek (craving) en omgaan met trek" toepassen
2. de interventie "Omgaan met sociale druk (leren nee-zeggen)" toepassen
3. kennis over CGT voor de doelgroep met LVB.

Literatuur te bestuderen voor de volgende bijeenkomst:

- **Kopie:** Goudriaan, A., DeFuentes-Merillas, L., Nijs, I., van Rooij, T. (2015). Van gokken en gamen tot facebook en food: alles een verslaving? *Gedragstherapie*, 2, 199-216.
- **Kopie:** Reid, R.C. (2015). How should severity be determined for the DSM-5 proposed classification of Hypersexual Disorder? *Journal of Behavioral Addictions*, 4, 221-225
- **Kopie:** Havermans, R.C., Mulkens, S., Franken, I., Vanwingh, M., Sanderson, R., Jansen, A. (2003). Cue exposure met responspreventie bij de behandeling van verslaving. *Directieve Therapie*, 23, 247-261.*
- Van der Nagel, J., Kiewik, M., Didden, R. (2014). Cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik bij mensen met een lichte verstandelijke beperking. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*. 337-352.

* Van dit artikel wordt alleen de Conclusie getoetst.

Opdrachten vooraf aan deze bijeenkomst

Maak voor je eigen gedragsverandering een inventarisatie van je gevaarlijke gedachten a.d.h.v. de opgave in het werkboek en bedenk voor de 5 belangrijkste een helpende gedachte.

Beschrijf een casus waarin co-morbiditeit een belangrijke rol speelt, inclusief de instrumenten, die je erbij gebruikt hebt om de verschillende klachten in kaart te brengen. Beschrijf een voorstel voor het behandelplan en beargumenteer waarom je kiest voor de elementen in de behandeling en de volgorde ervan.

Maak een filmpje van het thema 'Veranderen van gedachten'.

Programma dag 6

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.30	Bespreking reflectie-opdracht Casusbeschrijving comorbiditeit	Leerdoel 3&4 vorige zitting	Plenaire bespreking
9.30 - 10.00	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname)	Doel 1 van de vorige keer	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
10.00- 10.45	Inleiding van o.a. leertheoretische achtergrond en oefenen met CGT interventie: 'Omgaan met trek' <i>Casus Roy</i>	1	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
10.45 – 11.00	Pauze		
11.00 - 12.00	Inleiding o.a. leertheoretische achtergrond van de interventies en oefenen met CGT interventie 'Sociale druk – leren 'nee' zeggen'. En bespreken huiswerk (helpende gedachten) <i>Eigen gedragsverandering</i>	2 & doel 1 vorige zitting	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
12.00 - 12.45	Lunch		
12.45 - 14.00	Inleiding cliënten met LVB (screening, diagnostiek en CGT voor problematisch middelen gebruik)	3	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie & video demonstratie
14.00 - 14.30	Diagnostiek LVB, casuïstiek bespreking	3	plenair demonstratie & video demonstratie
14.30 - 14.45	<i>Pauze</i>		
14.45 – 15.15	CGT bij LVB demonstratie en casuïstiek bespreking	3	
15.15 - 15.45	CGT protocol: bespreken en afspreken huiswerk (omgaan met trek en leren 'nee' zeggen)	1 & 2	Subgroepen rollenspel, plenair demonstratie
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 7

Datum: 5 maart 2020
Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)
Hoofddocent: Loes Marquenie
Gastdocent: Esther Oosterhof
Onderwerp: CGT voor problematisch middelengebruik in een klinische of gecontroleerde setting

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- CGT interventies: keuze onderwerpen uit het protocol (sociale vaardigheden, omgaan met stress en stemmingsproblemen)
- Contingency Management
- CGT in een klinische setting:
  - o samenwerking tussen verschillende disciplines in verschillende rollen
  - o behandelen vs beheersen
  - o individuele behandeling vs groepsbehandeling

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u:

1. de keuze sessies op een goede manier inzetten om verschillende probleemgebieden te behandelen
2. in uw behandeling samenwerking zoeken met verschillende disciplines
3. een goede afweging maken in een (dag-)klinische setting wat betreft behandelen vs. controle en beheersen
4. een goede afweging maken in een groepsbehandeling wat betreft individuele doelen
5. CM in een programma opzetten bij verschillende behandel-intensiteiten.

Literatuur te bestuderen voor de volgende bijeenkomst:

- DeFuentes-Merillas, L, Roozen, H. (2014). Community Reinforcement Approach en Contingency Management. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merkx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*. 377-393
- **Kopie:** Emmelkamp, P.M.G., Merkx, M., DeFuentes-Merillas, L. (2015). Contingency management. *Gedragstherapie*, 2, 153-170.
- De Wildt, W.A.J.M., Vedel, E. (2014). Cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik in een klinische setting. In: Schippers, G.M., Smeerdijk, A.M., Merkx, M.J.M. (red.), *Handboek cognitieve gedragstherapie bij problematisch middelengebruik en gokken*.

Huiswerk vooraf aan zitting 7:

Beschrijf concreet een CM programma wat toepasbaar zou zijn binnen je eigen instelling/bij je eigen doelgroep (1 A-4 tje).

Oefen met betrekking tot je eigen veranderdoel met 'nee' zeggen en met gevoelssurfen.

Maak een filmpje over 'nee' zeggen en een filmpje over gevoelssurfen.

Programma dag 7

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.30	Bespreking opdracht Contingency Management en wat is er mogelijk in een klinische setting	5	Plenaire bespreking
9.30 – 10.00	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname), omgaan met trek en 'nee' zeggen	Leerdoel 1 en 2 vorige keer	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
10.00 - 10.30	Keuze thema's uit het protocol <i>Eigen gedragsverandering</i>	1	Subgroepen rollenspel,
10.30 - 10.45	<i>Pauze</i>		
10.45 - 12.00	Keuze thema's uit het protocol: Leertheoretische achtergrond van de interventies, verhouding tot CGT-behandeling comorbiditeit <i>Casus Roy</i>		Plenaire demonstratie
12.00 - 12.45	<i>Lunch</i>		
12.45 – 14.00	Inleiding (dag-) klinische CGT	2,3,4	Plenaire powerpoint presentatie
14.00 – 14.30	Multi Disciplinair Overleg <i>Casus Roy</i>	2,3,4	Plenair rollenspel met discussie
14.30 - 14.45	<i>Pauze</i>		
14.45 - 15.45	Analyse van therapie-interfererend gedrag in de groepsbehandeling: zowel op groepsniveau als individueel <i>Casus Roy</i>	2,3,4	Subgroepen casusbespreking, plenair nabespreking
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		

ZITTING 8

Datum: 19 maart 2020

Tijd: 9.00 - 16.00 uur (pauze van 12.00-12.45 uur)

Hoofddocent: Loes Marquenie PhD

Gastdocent: Jeanine Koster, psychiater

Onderwerp: Moeilijke gesprekken bij huiselijk geweld en zorg voor kinderen en CGT als er sprake is van dwangbehandeling.

Onderwerpen:

De volgende onderwerpen komen in deze bijeenkomst aan bod:

- Gespreksvaardigheden bij het bespreekbaar maken van huiselijk geweld en zorg voor kinderen
- Wat is er mogelijk als cliënten een gevaar voor zichzelf of de maatschappij zijn?

Leerdoelen:

Na afloop van deze bijeenkomst kunt u:

1. Een gesprek aangaan over huiselijk geweld of zorg voor kinderen
2. Afspraken maken m.b.t. veiligheid
3. Een inschatting maken wanneer gedwongen behandeling bij verslaving overwogen moet worden
4. De juiste stappen zetten om een beoordeling t.a.v. gedwongen behandeling
5. Binnen een gedwongen behandeling MGV en CGT-interventies toepassen

Huiswerk vooraf aan zitting 8:

Reflectie opdracht: Ga voor je eigen werkplek na wat jij –na deze cursus- vind van de wijze van screening, diagnostiek, indicatiestelling (incl medicamenteuze interventies), betrekken naasten. Wat is goed? Wat kan beter?

Bereid de inbreng voor met betrekking tot een casus, waarvan de behandeling je hoofdbrekens kost: Wat is je vraag? Gaat het over diagnostiek, indicatie-stelling, comorbiditeit, toepassing CGT (therapie-trouw, inzet in de zitting, mogelijkheden om het geleerde toe te passen, etc.), samenwerking met andere hulpverleners, etc.

Kies voor jezelf met betrekking tot je eigen veranderdoel één van de keuze thema's en maak hiervoor het huiswerk.

Maak een filmopname van één van de keuze-thema's.

Programma dag 8

Tijd	Activiteit	Leerdoel	Werkvorm
08.45 - 9.00	Ontvangst & koffie		
9.00 - 9.30	Bespreking opdracht Contingency Management en wat is er mogelijk in een klinische setting	5	Plenaire bespreking
9.30 – 10.00	Bespreken praktijkopdracht (audio/video opname) van de keuze thema's	Leerdoel 1 en 2 vorige keer	In subgroepjes afluisteren en feedback geven adhv formulier
10.00 - 10.30	Veiligheid: verantwoordelijkheid en gesprek hierover	1,2,3	Plenaire powerpoint bespreking en demonstratie
10.30 - 10.45	<i>Pauze</i>		
10.45 - 12.00	Gespreksvaardigheden bij het bespreken van veiligheid	1,2	Oefenen in subgroepen
12.00 - 12.45	<i>Lunch</i>		
12.45 – 14.00	Inleiding gedwongen behandeling voor verslaving	3,4,5	Plenaire powerpoint presentatie
14.00 – 14.30	Casuïstiekbespreking <i>Casus Roy</i>	3,4,5	Uitwerken casus in subgroepen plenair nabespreken
14.30 - 14.45	<i>Pauze</i>		
14.45 - 15.45	Tijd voor vragen of verzoekjes		Plenaire bespreking
15.45 - 16.00	Evaluatie en afsluiting		